

Jean Baptiste Discart (Modena, 1855 – Parijs, 1940)

Twee zielen in één borst. De betekenis van de oriëntalistische schilderijen en de Nederlandse portretten van Jean Baptiste Discart.

Door zijn studie in Wenen en zijn stijl wordt Discart tot de Oostenrijkse school van het oriëntalisme gerekend. De schilder heeft zich in het bijzonder gericht op het waarheidsgetrouw en gedetailleerd weergeven van het leven zoals zich dat aan hem voordeed. Een kennismaking met de oriëntalistische schilderijen en de Nederlandse portretten van de schilder Jean Baptiste Discart

Achtergrond en studie

Jean Baptiste Discart werd op 5 oktober 1855 geboren in Modena dat tot het in 1861 overging naar het koninkrijk Italië tot het keizerrijk Oostenrijk zou behoren. Discart doorliep in Modena het gymnasium en studeerde daarna aan de Akademie für bildenden Künste in Wenen. Zijn belangrijkste docenten aan de ABK waren Prof. Anselm Feuerbach (Speyer, 1829 – Venetië, 1880) en Leopold Carl Müller (Dresden, 1834 – Wenen, 1892). Van de eerste werken van Discart: stillevens en enkele portretten is de klassiek-classicistische invloed van Feuerbach op Discart duidelijk op te maken. Müller schilderde vele oriëntalistische werken die Discart eveneens beïnvloed zullen hebben. Discart werd aan de Akademie niet alleen opgeleid en ingevoerd in de schilderkunst. Hij hield er ook een levenslang netwerk aan over. Zijn studiegenoten Ludwig Deutsch (Wenen, 1855 – Parijs, 1935) en Rudolf Ernst (Wenen, 1854 – Fontenay-aux-Roses, 1932) en Johann Rudolf Weiss (1859-1930) zouden eveneens een oeuvre aan oriëntalisme schilderijen nalaten. De jonggestorven Karel de Merode (Mödling, 1853-Wenen, 1909) zou vooral stadsgezichten van Wenen schilderen. Ludwig Deutsch, Rudolf Ernst en Jean Baptiste Discart vestigden zich na hun studie vanaf ca. 1880 in Parijs en hebben elkaar beïnvloed en gestimuleerd.

Oriëntalistische schilderijen

Discart maakte daarna een groot aantal schilderijen in Tanger, Marokko. Een aantal schilderijen met oriëntalistische voorstellingen werd gesigneerd en gedateerd in Parijs. Discart signeerde zijn schilderijen altijd. Plaats en jaartal zijn op een aantal van zijn schilderijen te vinden. Hij zou vooral het dagelijks leven in Tanger gaan vastleggen. Op zijn schilderijen is het dagelijkse leven van berbers en andere bevolkingsgroepen te zien. Straatscènes met de in Tanger aanwezige gebruiken en tradities. De uitgeoefende ambachten, beroepen en bedrijvigheid worden geschilderd. Vrouwen in en rond de harem en muzikanten. In 1897 zou hij in Tanger een portret schilderen van Erbgraf Siegfried zu Castell-Rüdenhausen (1860-1903) in een wit oosters gewaad. Hij was werkzaam in de diplomatieke dienst van het Duitse keizerrijk. Door zijn geboorteplaats, studie in Wenen en stijl wordt Discart tot de Oostenrijkse school van het oriëntalisme gerekend. De oriëntalistische schilderijen van Discart, gesigneerd Tanger, zullen daar gemaakt zijn. De schilderijen gesigneerd met Parijs zullen hier gemaakt of afgemaakt zijn waarschijnlijk met behulp van foto's en voorwerpen. De schilder heeft zich in het bijzonder gericht op het waarheidsgetrouw en gedetailleerd weergeven van het leven zoals zich dat aan hem voordeed. In dit bijna fotografisch realisme geeft het licht een idealistische inkleuring. Op de schilderijen schijnt het licht op de paleiswachten, de harems, de markten en de uitoefenaars van beroepen zo gelijkmatig en prachtig dat de scènes nog briljanter en mooier uitkomen dan het in werkelijkheid geweest zal zijn. Wanneer Discart begonnen en opgehouden is met het schilderen van oriëntalistische voorstellingen weten we niet exact. Afgaande op de dateringen zal dit tussen ca. 1880 en 1920 geweest zijn.

De kapperswinkel, olieverf op doek, 115,7 x 84,4 cm. J.B. Discart, Tanger. Verkocht bij Sotheby's New York op de 19th Century European Art Veiling op 6 november 2014 onder nr. 35, opbrengst US \$ 60.000.

Nederlandse portretten

In Nederland vooral in en vanuit Den Haag en tijdens zijn verblijf in de buitenplaatsen van de geschilderde personen vervaardigde Discart vanaf ca. 1895 enige portretreeksen in opdracht van vooraanstaande, veelal adellijke Nederlandse families. Een groot aantal van hen bekleedde functies aan het koninklijk hof, in het bestuur of in de wereld van kunst en cultuur. In het boek staan korte levensschetsen van de geportretteerden vergezeld met foto's en – als die er zijn – afbeeldingen van portretten door andere, eerdere of latere schilders. In vergelijking daarmee valt het werk van Discart op door een bepaalde ingetogenheid en soberheid. De relaties tussen Discart en de betreffende families bleef decennialang in stand. In het geval van de familie Van Lynden tussen 1903 en 1929. In 1930 schilderde hij een pastelportret van de op 31 januari 1930 geboren Jacoba Beatrice (Bé) Elisabeth Stokhuyzen in Oegstgeest. Mogelijk is het portret naar een foto vervaardigd. Het is het laatst aan ons bekende portret. Discart zou op 1 januari 1940 in Parijs komen te overlijden. Na het zien van de schilderijen van Discart blijven naast de geschilderde scènes en de voortreffelijk weergegeven details vooral ook de mensen en hun gelaatsuitdrukking in het geheugen achter. Discart is sterk betrokken geweest bij de thema's die hij schilderde en begaan geweest met de personages die hij toonde in zijn werk. Hij hield daarbij vast aan de stijl van schilderen die hij op grond van zijn opleiding aan de Weense Akademie had ontwikkeld. In het boek is van elke geportretteerde een korte biografie geschreven. Ter vergelijking zijn in het boek eerdere of latere portretten door andere schilders opgenomen.

Voor dit artikel heb ik uit het oeuvre van Discart een drietal kinderportretten uit 1902, 1905 en 1914 gekozen: Het derde portret uit 1914 van Eliza Dorothea van Tuyll gaat al in de richting van de stijl van de Art Deco. En ter afsluiting een portret van een meisje uit Volendam uit 1917-1918.

Charlotte Dorothée barones van Pallandt (1898-1997), Arnhem 1902. Olieverf op doek, 39 x 33,5 cm. Kinderportret met blond haar en rood lint, met ontbloot bovenlijfje. Collectie C.J.L.L. barones de Vos van Steenwijk-van Pallandt, De Wijk (Drenthe).

Reinier ridder Pauw van Wieldrecht (1893-1939) Olieverf op doek, 65 x 54 cm. Gesigneerd linksonder J.B. Discart in zwarte verf, 1905. Kortgeknipt blond haar, wit overhemd met rode strikdas en bruin jasje. Particuliere collectie

Eliza Dorothea barones van Tuyll van Serooskerken (1906-1976), olieverf op doek, 48,5 x 38 cm, linksonder gesigneerd J. B. Discart, 1914. Meisjesportret geschilderd op achtjarige leeftijd. Aanzien naar links, donkerbruin lang hangend haar op het hoofd gekamd in een scheiding met een lichtblauwe band in het haar eindigend in een strik links, draagt een witte jurk met stippen en met een decolleté. Op de achtergrond een landschap, bomen en lucht. Collectie jhr. C. L. H. van Vredenburg, Heemstede.

Volendams meisje, olieverf op board, 48 x 32,9 cm. Linksonder gesigneerd Discart, z.j. Jong meisje in klederdracht (Volendam) met muts en bloedkoralen ketting met gouden slot. Onder de muts heeft het meisje donker haar. Over de bruine japon draagt zij een witte doek. Op de achtergrond een boerenhek. Particuliere collectie.

In de literatuur van het oriëntalisme wordt Discart slechts terloops en zeer beperkt vermeld. De Nederlandse en enkele andere portretten komen hierin vrijwel in het geheel niet aan bod. Discart heeft door zijn levensloop en het internationale karakter van zijn schilderscarrière: Modena, Wenen, Parijs, Tanger, Parijs, Brussel, Den Haag en Parijs een kosmopolitisch leven geleid. Dat kan ook de reden zijn waarom hij onbekend is gebleven. De oriëntalistische schilderijen door Discart waren bestemd voor de verkoop en zijn over de gehele wereld verspreid geraakt. De ruim 60 portretten van Discart zijn in particuliere collecties bewaard gebleven. Een vroege ets van Discart bevindt zich in de collectie van het British Museum in Londen. Door de in 2019 verschenen studie neemt Jean Baptiste Discart in de kunstgeschiedenis een eigen plaats in.

De Nederlandse culturele fondsen die het verschijnen van het boek over Discart mogelijk hebben gemaakt, namen tijdens de boekpresentatie op 25 juni 2019 in de residentie van de Oostenrijkse Ambassadeur in Den Haag het initiatief om het boek over Discart in de Engelse taal te vertalen en uit te geven. Het doel hiervan is om zowel de kunstenaar als zijn oriëntalistische werk en Nederlandse portretten in hun sociale context meer bekendheid en internationale verspreiding te geven. In de aangevulde Engelse editie die in de komende maanden beschikbaar zal komen, zijn de inleidingen van Prof. George Harinck over Discart en het verdwijnen van de Nederlandse adel uit de nationale politiek in de periode 1890 – 1914 en van dr. Johan Carel Bierens de Haan over de beide zielen in de schilder Discart opgenomen. Alsmede veertien na het verschijnen van het Nederlandse boek herontdekte oriëntalistische schilderijen en portretten waaronder zes die hij maakte van mensen verbonden aan de diplomatieke legaties van België, Rusland en het Verenigd Koninkrijk en hun kinderen tijdens de Eerste Wereldoorlog bij Koningin Wilhelmina (1880-1962).

Theo P.G. Kralt, *Jean Baptiste Discart (1855-1940), oriëntalistische schilderijen en Nederlandse portretten*, 192 blz., geïll. f/c, ISBN 9789075879-759, 27,50 euro

Het boek is te verkrijgen bij Uitgeverij Van Gruting, www.vangruting.nl.